

Bidangkuasa dan Kuasa Mahkamah Syariah

Hakim dan Pegawai Syariah

Bidang Kuasa

BENGKEL PENGURUSAN DAN PENTADBIRAN MAHKAMAH SYARIAH

adalah terakut kepada Perlembagaan Negara. Kuasa
negara-negara berhubung dengan Mahkamah Syariah seperti
berikut :

"Mahkamah Syariah dan undang-undang yang berkaitan dengan
syaria yang mengikut agama Islam, termasuk Mahkamah Syariah berhubung

**BIDANGKUASA DAN KUASA MAHKAMAH SYARIAH;
PERANAN HAKIM DAN PEGAWAI SYARIAH**

OLEH

PROF. TAN SRI DATUK AHMAD IBRAHIM

dan Mahkamah Syariah berhubung dengan syaria yang mengikut agama Islam dan
Mahkamah Syariah dan undang-undang yang berkaitan dengan syaria yang mengikut agama Islam

terdapat dalam Perlembagaan Negara. Kuasa Mahkamah Syariah berhubung dengan syaria yang mengikut agama Islam dan
Mahkamah Syariah dan undang-undang yang berkaitan dengan syaria yang mengikut agama Islam

yang mengikut agama Islam dan Mahkamah Syariah berhubung dengan syaria yang mengikut agama Islam dan
Mahkamah Syariah dan undang-undang yang berkaitan dengan syaria yang mengikut agama Islam

yang mengikut agama Islam dan Mahkamah Syariah berhubung dengan syaria yang mengikut agama Islam dan
Mahkamah Syariah dan undang-undang yang berkaitan dengan syaria yang mengikut agama Islam

Bidangkuasa dan Kuasa Mahkamah Mahkamah Syariah :

Hakim dan Pegawai Syariah

Bidang Kuasa

Mahkamah Syariah adalah ditubuh dibawah Undang-Undang negeri dan kuasa kerajaan negeri membuat undang-undang berkenaan perkara itu adalah tertakluk kepada Perlembagaan Persekutuan dimana kuasa negeri-negeri berhubung dengan Hukum Syarak dinyatakan seperti berikut -

"Hukum Syarak dan undang-undang diri dan keluarga bagi orang-orang yang menganut agama Islam, termasuk Hukum Syarak berhubung dengan mewarisi harta berwasiat dan tak berwasiat, pertunangan perkahwinan, perceraian, maskahwin, nafkah, pengambilan anak angkat, taraf anak, penjagaan anak, pemberian, pembahagian harta dan amanah bukan khairat: Wakaf dan ta'arif serta mengenai amanah dan khairat agama, perlantikan pemegang-pemegang amanah dan perbadanan bagi orang-orang mengenai pemberian agama Islam dan khairat, yayasan amanah, khairat dan yayasan khairat yang dijalankan kesemuanya sekali dalam Negeri; 'adat isti'adat Melayu, Zakat, Fitrah, dan Bait-ul-mal atau hasil agama Islam yang seumpamanya; masjid atau mana-mana tempat sembahyang awam untuk orang Islam; mengadakan dan menghukum kesalahan-kesalahan yang dilakukan oleh orang-orang yang menganut agama Islam terhadap rukun-rukun Islam, kecuali mengenai perkara-perkara yang

termasuk dalam Senarai Persekutuan; penubuhan, organisasi dan prosedur mahkamah-mahkamah Syari'ah, yang akan mempunyai bidang kuasa hanya ke atas orang-orang yang menganut agama Islam dan hanya mengenai mana-mana perkara yang termasuk dalam perenggan ini, tetapi tidak mempunyai bidang kuasa mengenai kesalahan-kesalahan kecuali setakat yang diberi oleh undang-undang persekutuan; mengawal pengembangan i'tikad dan kepercayaan antara orang-orang yang menganut agama Islam, menentukan perkara-perkara Hukum Syarak dan i'tikad dan 'adat isti'adat Melayu.

Kuasa Badan Perundangan Negeri untuk menggubal perkara-perkara mengenai undang-undang Islam termasuklah kuasa menubuhkan mahkamah yang mempunyai bidangkuasa ke atas orang Islam. Tetapi diperuntukkan juga bahawa Mahkamah-mahkamah tersebut tidak mempunyai bidangkuasa mengenai kesalahan-kesalahan kecuali setakat yang diberi oleh undang-undang Persekutuan. Walaupun peruntukan itu menyatakan bahawa beberapa perkara telah dimasukkan dalam Senarai Negeri ada banyak undang-undang Persekutuan yang menghadkan bidang dan pemakaian undang-undang negeri, (umpamanya probet dan suratkuasa mentadbir harta pesaka termasuk didalam Senarai Persekutuan (Lihat Senarai I Perkara 4(e)) dan begitu juga penyiasatan jenayah termasuk didalam Senarai Persekutuan (Lihat Senarai I Perkara 3(a)). Oleh kerana itu didalam perkara warisan harta pesaka pertimbangan harus diberi kepada Akta Probet dan Suratkuasa Mentadbir dan Akta Pesaka Kecil (Pembahagian). (Mahkamah Syariah hanya diberi kuasa untuk mengesahkan bahagian-bahagian yang harus diberi kepada waris-waris dibawah undang-undang Islam, sedangkan pentadbiran

harta pusaka itu terserah kepada Mahkamah Sivil dan pegawai tanah.) Dalam bidang undang-undang jenayah pula, Mahkamah Syariah hanya mempunyai bidangkuasa berhubung dengan kesalahan-kesalahan seperti yang diberi oleh undang-undang Persekutuan. (Akta Mahkamah Syariah (Bidang Kuasa Jenayah) 1965 hingga tahun 1985 memperuntukkan bahawa bidangkuasa Mahkamah Syariah tidak boleh dijalankan berhubung dengan apa-apa kesalahan yang boleh dihukum dengan penjara untuk suatu tempoh melebihi enam bulan atau apa-apa denda melebihi \$1000/- atau kedua-duanya.) Ini telah dipinda dalam tahun 1984 dan bidangkuasa Mahkamah Syariah diluaskan dengan membenarkan mahkamah tersebut membicarakan kesalahan-kesalahan yang boleh dihukum dengan penjara tidak melebihi tiga tahun atau apa-apa denda tidak melebihi \$5000/- atau sebat enam rotan atau gabungan semua hukuman itu.

Pada masa dahulu terdapat beberapa kes dimana keputusan Mahkamah Syariah boleh diganggu oleh Mahkamah Sivil kerana adakalanya Mahkamah Sivil mempunyai bidangkuasa didalam perkara yang termasuk didalam bidangkuasa Mahkamah Syariah. Dan jika terdapat perselisihan antara keputusan Mahkamah Syariah dan Mahkamah Sivil, keputusan Mahkamah Sivil yang mengatasi. Percanggahan antara keputusan-keputusan Mahkamah Syariah dan Mahkamah Sivil telah dielakkan oleh pindaan kepada Perkara 121 Perlembagaan Persekutuan dengan menambah Fasal (1A) yang memperuntukan bahawa Mahkamah-mahkamah Tinggi Sivil dan mahkamah-mahkamah dibawahnya tidak boleh mempunyai bidangkuasa berkenaan dengan apa-apa perkara dalam bidangkuasa Mahkamah Syariah, Kesan yang sepenuhnya telah diberi kepada pindaan itu oleh Mahkamah Agung

didalam kes Mohamed Habibullah bin Mahmood lwn Faridah binte Dato Talib (1992) 5 Kanun 79. Didalam kes itu Harun M. Hashim M.M.A. telah berkata -

Adalah jelas bahawa tujuan Parlimen dengan adanya Perkara 121(1A) ialah untuk menyingkir bidangkuasa Mahkamah-mahkamah Tinggi didalam mana-mana perkara yang termasuk didalam bidangkuasa Mahkamah Syariah --. Oleh kerana itu saya berpendapat bahawa apabila ada cabaran kepada bidangkuasa (seperti disini) pendekatan yang betul ialah pertama sekali melihat samada Mahkamah Syariah mempunyai bidangkuasa dan bukan samada badan perundangan negeri mempunyai kuasa memperuntukan undang-undang yang memberi bidangkuasa kepada Mahkamah Syariah. Keesahan undang-undang negeri hanya boleh dipersoalkan di prosiding berasingan dibawah Perkara 4(3) Perlembagaan Persekutuan yang mana setakat berkaitan memperuntukkan -

"Sahnya sesuatu undang-undang yang dibuat oleh Badan Perundangan Negeri tidak boleh dipersoalkan atas alasan bahawa undang-undang itu adalah membuat peruntukan mengenai apa-apa perkara yang Badan Perundangan Negeri tidak mempunyai kuasa membuat undang-undang, kecuali didalam prosiding untuk mendapatkan suatu deklarasi yang undang-undang itu adalah tidak sah atas alasan itu".

Dan dengan Perkara 4(4) dibaca bersama Perkara 128, Mahkamah Agung sahaja boleh mengisytiharkan bahawa undang-undang itu tidak sah didalam prosiding-prosiding yang dirujukkan didalam Perkara 4(3). ----

Sesungguhnya keadaan bahawa orang-orang Islam di negeri ini telah tertakluk kepada undang diri dan undang-undang keluarga Islam telah wujud dengan kedatangan Islam ke negeri ini pada kurun kelima belas. Undang-undang seperti itu bukan sahaja ditadbirkan oleh Mahkamah Syariah akan tetapi juga oleh Mahkamah-mahkamah Awam. Apa yang telah dibuat oleh Perkara 121 (1A) ialah memberi kuasa eksklusiv kepada Mahkamah-mahkamah Syariah didalam mentadbirkan undang-undang Islam seperti itu. Dengan perkataan yang lain, Perkara 121(1A) adalah peruntukan untuk mengelakkan bidangkuasa bercanggah antara Mahkamah-mahkamah Awam dan Mahkamah-mahkamah Syariah".

Mohamed Azmi HMA pula berkata -

"Berkesan dari 10 Jun 1988 fasal kesingkiran (1A) telah diperkenalkan oleh Akta Perlembagaan (Pindaan) 1988 (Akta 704) yang mana dengan nyata menyingkirkan bidangkuasa Mahkamah Tinggi Malaya dan Mahkamah Tinggi Borneo, mengenai apa-apa perkara didalam bidangkuasa Mahkamah Syariah. Dengan penyingkiran itu, tujuan fasal (1A) itu jelaslah memberi bidangkuasa eksklusif kepada Mahkamah Syariah untuk membicara dan memutuskan mana-mana perkara yang telah diletakhak melalui undang-undang didalam bidangkuasa Mahkamah Syariah. Pendek kata, mana-mana bidang kuasa yang diberikan dengan sah kepada Mahkamah Syariah adalah didalam bidang kuasa eksklusiv mahkamah itu. Sama ada letakhak bidangkuasa itu sah memanglah satu perkara yang lain yang boleh dicabar dibawa Perkara 4(3)".

Bidangkuasa Mahkamah Tinggi Syariah disebutkan didalam seksyen 41 Enakmen Pentadbiran Hukum Syarak (Negeri Sembilan) 1991, seperti berikut -

Mahkamah Tinggi Syariah hendaklah -

- (a) dalam bidangkuasa jenayah, membicarakan mana-mana kesalahan yang dilakukan oleh seseorang Islam dan boleh dihukum dibawah Enakmen ini atau Enakmen Undang-undang Keluarga Islam 1983 atau undang-undang bertulis lain yang memberi kepada Mahkamah Syariah bidangkuasa untuk membicarakan sebarang kesalahan, dan boleh mengenakan sebarang hukuman yang diperuntukkan didalamnya; dan
- (b) dalam bidangkuasa Mal, mendengar dan memutuskan semua tindakan dan prosiding dalam mana semua pihak adalah orang Islam dan yang berkaitan dengan -
  - (i) pertunangan, perkahwinan, penceraian, pembatalan perkahwinan (fasakh) atau perpisahan (faraq);
  - (ii) sebarang pelupusan atau tuntutan kepada harta yang wujud daripada perkara-perkara yang disebut dalam subperenggan (i);
  - (iii) nafkah tanggungan, kesahtarafan atau penjagaan (hadanah) atau jagaan kanak-kanak;
  - (iv) pembahagian atau tuntutan kepada harta sepencarian;
  - (v) wasiat atau pemberian pada ketika hampir mati (maradh-al maut) seseorang simati Islam;

- (vi) pemberian semasa hidup atau penyelesaian yang dibuat tanpa balasan yang mencukupi dengan wang atau nilai wang oleh seseorang Islam;
- (vii) wakaf atau nazar;
- (viii) pembahagian dan pewarisan harta berwasiat dan tidak berwasiat orang Islam; atau
- (ix) perkara-perkara lain yang berkenaan di mana bidangkuasa diberi oleh mana-mana undang-undang bertulis.

Bidangkuasa Mahkamah Rendah Syariah disebut didalam seksyen 42 seperti berikut -

"Tertakluk kepada seksyen ini dan juga subseksyen (2) atau mana-mana undang-undang bertulis lain, Mahkamah Rendah Syariah hendaklah mempunyai bidangkuasa untuk mendengar dan memutuskan mana-mana kes mal atau jenayah atau apa-apa perkara yang berbangkit didalam sempadan tempatan bidangkuasa yang diberi kepadanya dan hendaklah diketuai oleh Hakim Mahkamah Rendah Syariah.

Mahkamah Rendah Syariah hendaklah -

- (a) dalam kuasa jenayah, membicarakan mana-mana kesalahan yang dilakukan oleh orang Islam di bawah Enakmen ini atau dibawah undang-undang bertulis lain yang mana hukuman maksimum yang diperuntukkan oleh undang-undang tidak melebihi tiga ribu ringgit, atau penjara bagi tempoh yang tidak melebihi dua tahun atau kedua-duanya sekali; dan

(b) dalam bidangkuasa Mal, mendengar dan memutuskan semua tindakan dan prosiding yang Mahkamah Rendah Syariah dibenarkan mendengar dan memutuskan dalam mana jumlah atau nilai hak perkara yang dipertikaikan tidak melebihi lima puluh ribu ringgit atau yang tidak dapat dianggarkan dengan wang.

Yang di-Pertuan Besar boleh dari masa ke masa melalui pemberitahu dalam Warta meluaskan bidangkuasa Mahkamah Rendah Syariah.

Mahkamah Tinggi Syariah mempunyai bidangkuasa mendengar rayuan dari Mahkamah Rendah Syariah dan bidangkuasa menyemak dan mengawas. Seksyen 43 Enakmen Pentadbiran Hukum Syarak (Negeri Sembilan), 1991 memperuntukan -

"(1) Suatu rayuan hendaklah dirujukkan kepada Mahkamah Tinggi Syariah dari mana-mana keputusan Mahkamah Rendah Syariah -

(a) dalam bidangkuasa jenayah, oleh pendakwa atau oleh orang yang telah sabit kesalahan dan rayuan ini bolehlah terhadap pembebasan, sabitan atau hukuman atau mana-mana satu daripada yang tersebut itu;

(b) dalam bidang kuasa Mal -

(i) oleh mana-mana orang yang terkilan oleh keputusan itu, jika jumlah yang dituntutkan itu tidak kurang daripada lima ratus ringgit.

(ii) dalam semua kes yang melibatkan mana-mana keputusan mengenai status peribadi, oleh mana-mana orang yang terkilan oleh keputusan itu;

- (iii) dalam semua kes yang berkaitan dengan nafkah tanggungan, oleh mana-mana orang yang terkilan oleh keputusan itu;

Dengan Syarat bahawa tiada suatu rayuan boleh dibuat terhadap keputusan yang telah dibuat dengan persetujuan; dan

- (c) dalam kes-kes lain, jika Mahkamah Tinggi Syariah memberi kebenaran untuk merayu.

- (2) Dalam mana-mana rayuan Mahkamah Tinggi Syariah boleh -

- (a) dalam perkara jenayah, menolak rayuan, sabitan dan hukuman pihak yang merayu, memerintahkan Mahkamah yang membicarakan kes itu memanggil kes pembelaan atau membuat siasatan lanjut, menambah atau meminda bentuk hukuman itu, memerintahkan pembicaraan semula, atau meminda atau membatalkan sebarang perintah oleh Mahkamah yang membicarakan kes itu; dan

- (b) dalam perkara Mal, mengesahkan, mengakaskan atau mengubah keputusan Mahkamah yang membicarakan kes itu, menjalankan mana-mana kuasa tersebut sebagaimana Mahkamah yang membicarakan boleh melaksanakannya, membuat perintah sebagaimana Mahkamah yang membicarakan sepatutnya membuat, atau memerintahkan pembicaraan semula.

Seksyen 46 Enakmen itu memperuntukkan -

- "(1) Mahkamah Tinggi Syariah hendaklah mempunyai bidangkuasa mengawas secara am dan bidangkuasa menyemak keatas semua keputusan Mahkamah Rendah Syariah dan boleh, jika didapati perlu

demi kepentingan keadilan, sama ada atas kehendaknya sendiri atau atas kehendak pihak atau orang yang berkepentingan, pada mana-mana peringkat dalam sesuatu perkara atau prosiding, sama ada Mal atau jenayah dalam mana-mana Mahkamah Rendah Syariah, meminta dan memeriksa mana-mana rekod dan boleh menjalankan mana-mana kuasa di bawah subseksyen (2) seksyen 43 atau memberi apa-apa arahan yang perlu di sisi keadilan.".

(2) Apabila Mahkamah Tinggi Syariah meminta rekod dibawah subseksyen (1), semua prosiding dalam Mahkamah Rendah Syariah mengenai perkara atau prosiding yang menjadi soal itu hendaklah digantung sementara menanti arahan seterusnya dari Mahkamah Tinggi Syariah.

Bidangkuasa Mahkamah Rayuan Syariah disebutkan didalam seksyen 47 Enakmen itu -

(1) Mahkamah Rayuan Syariah hendaklah mempunyai bidangkuasa mendengar dan memutuskan sesuatu rayuan terhadap sesuatu keputusan yang dibuat oleh Mahkamah Tinggi Syariah dalam menjalankan bidangkuasa asalnya.

(2) (a) Bila suatu rayuan dari suatu keputusan Mahkamah Rendah Syariah telah pun diputuskan oleh Mahkamah Tinggi Syariah, Mahkamah Rayuan Syariah boleh atas permohonan dari mana-mana pihak, memberi kebenaran bagi memutuskan mana-mana soalan undang-undang yang menjadi kepentingan awam yang telah timbul dalam masa rayuan dan di mana keputusannya oleh Mahkamah Tinggi Syariah telah menyentuh keputusan rayuan.

(b) Bila kebenaran telah pun diberi oleh Mahkamah Rayuan Syariah ia hendaklah mendengar dan memutuskan soalan yang dibenarkan untuk dirujukkan bagi keputusannya dan membuat apa-apa perintah yang Mahkamah Tinggi Syariah sepatutnya membuat, sebagaimana ia fikirkan adil bagi penyelesaian rayuan itu.

Mengenai sijil faraid, seksyen 45 memperuntukkan -

"Jika dalam masa prosiding yang berkaitan dengan pentadbiran atau pembahagian harta pesaka seorang simati Islam, sesuatu mahkamah atau pihak berkuasa selain daripada Mahkamah Tinggi Syariah atau Mahkamah Rendah Syariah, adalah ditugaskan untuk menentukan orang-orang yang berhak kepada bahagian harta pesaka itu, atau bahagian-bahagian yang kepada orang itu masing-masing berhak, Mahkamah Syariah boleh atas permintaan mahkamah atau pihak berkuasa itu, atau atas permohonan daripada mana-mana orang yang mendakwa sebagai waris atau wakilnya dan setelah dibayar fee yang ditetapkan, mengesahkan fakta-fakta dalam perkara itu dan pendapatnya mengenai orang-orang yang berhak atas bahagian harta pesaka dan mengenai bahagian yang mereka berhak."

Didalam Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam (Negeri Sembilan) 1983 ada terdapat seksyen 4 mengenai pemakaian undang-undang itu. Seksyen 4 memperuntukkan "Kecuali sebagai diperuntukkan dengan nyata selainnya, Enakmen ini terpakai bagi semua orang Islam yang tinggal dalam Negeri Sembilan dan bagi semua orang Islam yang bermastautin dalam Negeri Sembilan tetapi tinggal diluar Negeri

Sembilan". "Bermastautin" ditafsirkan ertinya tinggal tetap atau pada kelazimannya tinggal dalam sesuatu kawasan yang tertentu. Peruntukan ini mengenai pemakaian enakmen itu. Sebagai contoh seksyen 10(1) memperuntukkan bahawa tiada seseorang lelaki boleh berkahwin dengan seorang bukan Islam kecuali seorang Kitabiyah" dan ini hanya dikenakan kepada seorang Islam yang tinggal dalam Negeri Sembilan atau yang bermastautin dalam Negeri Sembilan tetapi tinggal diluar Negeri Sembilan. Mengenai kawalan poligami peruntukan khas dibuat di seksyen 23(2) seperti berikut "Seksyen (1) terpakai bagi perkahwinan dalam Negeri Sembilan seseorang lelaki yang bermastautin dalam atau diluar Negeri Sembilan dan perkahwinan diluar Negeri Sembilan seseorang lelaki yang bermastautin dalam Negeri Sembilan."

Seksyen 45 Enakmen itu memperuntukan -

"Kecuali sebagaimana diperuntukan dengan nyata, tiada apa-apa dalam Enakmen ini membolehkan Mahkamah membuat sesuatu perintah perceraian atau perintah mengenai perceraian atau membenarkan seseorang suami melafazkan talaq kecuali -

- (a) jika perkahwinan itu telah didaftarkan atau disifatkan sebagai didaftarkan di bawah Enakmen ini;
- (b) jika perkahwinan itu telah dilangsungkan mengikut Hukum Syarak;
- (c) jika pemastautinan salah satu pihak kepada perkahwinan pada masa permohonan itu diserahkan adalah dalam Negeri Sembilan.

Seksyen 6 Enakmen itu menerangkan apa yang dimaksudkan dengan perkahwinan yang disifatkan sebagai didaftarkan di bawah Enakmen itu. Seksyen 6 memperuntukkan

"(1) Tiada apa-apa jua dalam Enakmen ini boleh menyentuh sahnyanya sesuatu perkahwinan Islam yang telah diakadnikahkan dibawah mana-mana jua undang-undang sebelum tarikh yang ditetapkan (iaitu untuk berkuatkuasaan Enakmen itu)

(2) Perkahwinan sedemikian, jika sah dibawah undang-undang dibawahnya ia telah diakadnikahkan, hendaklah disifatkan sebagai didaftarkan dibawah Enakmen ini"

Satu kecualian dari peruntukan seksyen 45 terdapat di seksyen 46(2) yang memperuntukan "Jika salah satu pihak kepada sesuatu perkahwinan bukan Islam memeluk agama Islam, maka perbuatan yang demikian tidak boleh dengan sendirinya berkuatkuasa membubarkan perkahwinan itu melainkan dan sehingga disahkan sedemikian oleh Mahkamah".

Didalam kes Sharifah Laila binte Syed Shamdin lwn Abdul Latif bin Arshad [1992] 5 Kanun 171, faktanya ialah perayu telah berkahwin dengan responden pada 4 Februari 1978 di Johor dan persandingan diadakan di Singapura. Mulai dari Januari 1980 mereka berpindah dan menetap di Malaysia. Di Malaysia mereka tinggal pada mulanya di Wilayah Persekutuan dan kemudiannya di Selangor. Mereka telah dikurniakan empat orang anak. Pada 19 Februari 1990 responden telah melafazkan talaq satu terhadap perayu. Mahkamah Rendah

Syariah Gombak Timur Selangor telah mengeluarkan perintah mengesahkan lafaz talaq tersebut juga telah memerintahkan responden membayar nafkah empat orang anak mereka yang dibawah jagaan perayu sebanyak \$400.00 sebulan. Mengenai tuntutan muta'ah, harta sepencarian dan nafkah eddah Mahkamah telah memerintahkan di rujukkan kepada Mahkamah Tinggi. Perayu telah tinggal di 108 Jalan Rasmi, Ampang Jaya, Selangor dari 1984 hingga 1990 apabila talaq telah dijatuhkan oleh responden di rumah itu. Selepas talaq itu dijatuhkan pada bulan Februari 1990 perayu masih lagi tinggal dirumah tersebut di Selangor sehingga April 1990 barulah dia balik ke Singapura, akan tetapi masih berulangalik diantara Singapura dengan Selangor. Hakim Yang Ariff Mahkamah Tinggi Syariah telah menolak permohonan perayu untuk mendapat mutaah, harta sepencarian dan nafkah eddah atas alasan perayu tidak tinggal atau bermastautin di Selangor kerana alamat yang diberi olehnya ialah di Singapura. Beliau berpendapat bahawa Mahkamah tidak mempunyai bidangkuasa menurut seksyen 4 Enakmen Keluarga Islam, Selangor, 1984 dan tidak ada lain peruntukan didalam Enakmen itu yang memberi bidangkuasa kepada beliau apabila perayu tinggal di luar Selangor.

Perayu telah merayu kepada Mahkamah Rayuan Syariah, Selangor dan rayuan itu telah dibenarkan. Didalam penghakiman Mahkamah Rayuan Syariah menyebut -

Kami berpendapat bahawa Mahkamah Tinggi Syariah, Negeri Selangor berbidang kuasa untuk mendengar dan memutuskan tuntutan perayu. Alasan-alasan kami adalah seperti berikut ;

Perayu telah tinggal atau bermastautin di negeri Selangor di rumah No. 108, Jalan Rasmi, Taman Rasmi Jaya, Ampang Jaya, Selangor sejak beberapa tahun setelah mereka membeli rumah tersebut pada tahun 1984. Lafaz telah dijatuhkan oleh responden di rumah tersebut pada 18 Febuari 1990. Walaupun talak telah dijatuhkan pada bulan Feburari 1990 namun perayu masih lagi tinggal di rumah tersebut (di negeri Selangor) sehingga bulan April 1990, barulah dia balik ke Singapura; itu pun bukanlah balik terus tetapi berulang alik di antara Singapura dengan Selangor. Ini bermakna perayu telah berjaya membuktikan yang ianya tinggal atau bermastautin di negeri Selangor sebelum semasa dan beberapa bulan setelah ditalak oleh responden. Enakmen Undang-Undang Islam Negeri Selangor 1984, seksyen 4, membuat peruntukan :

"Kecuali sebagaimana diperuntukkan dengan nyata selainnya, enakmen ini hendaklah dipakai bagi semua orang Islam yang tinggal dalam negeri Selangor dan bagi semua orang Islam yang bermastautin dalam negeri Selangor tetapi tinggal di luar negeri Selangor."

Oleh kerana tuntutan perayu adalah berkaitan dengan masalah keluarga, maka ini bermakna Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam Selangor 1984 hendaklah di antara lain digunakan di dalam menentukan bidang kuasa mahkamah kerana perayu, walaupun rakyat Singapura, tetapi telah bermastautin di negeri Selangor. Di dalam seksyen 2 enakmen tersebut mentafsirkan:

"bermastautin" ertinya tinggal tetap atau pada kelazimannya dalam sesuatu kawasan yang tertentu".

Tafsiran bermastautin tadi juga hanya mensyaratkan seseorang itu tinggal tetap dalam sesuatu kawasan atau pada lazimnya tinggal di sesuatu kawasan, tidak disyaratkan hendaklah menjadi rakyat negeri di mana kawasan itu berada. Perayu telah berjaya membuktikan bahawa ia tinggal tetap ataupun kelazimannya tinggal di rumah No. 108, Jalan Rasmi, Taman Rasmi Jaya, Ampang Jaya, Selangor beberapa tahun sebelum berlaku talak, sehingga berlaku talak di rumah tersebut, malahan beberapa bulan selepas berlaku talak, sehinggalah rumah tersebut disewakan oleh pihak responden tanpa izin pihak perayu.

Oleh yang demikian, tidak timbul soal sama ada perayu rakyat Singapura atau Malaysia untuk menentukan bidang kuasa mahkamah di dalam kes ini. Menurut Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam Negeri Selangor 1984 apa yang perlu ialah pihak-pihak terlibat beragama Islam yang tinggal atau bermastautin di negeri Selangor. Kehendak ini telah dipenuhi iaitu perayu dan responden adalah beragama Islam, mereka tinggal atau bermastautin di negeri Selangor beberapa tahun sebelum talak dilafazkan, semasa ianya dilafazkan dan beberapa bulan setelah dilafazkan. Selain dari itu, mereka bernikah di Malaysia dan kesemua anak mereka dilahirkan di Malaysia dan bukan di Singapura.

Hakim Yang Ariff juga semasa memberikan perintah telah gagal merujuk kepada perintah Mahkamah Rendah Syariah Negeri Selangor yang telah mengesahkan lafaz talak dengan jatuhnya talak satu, memerintahkan nafkah RM400.00 sebulan lagi empat orang anak-anak responden, juga memerintahkan agar mutaah, harta sepencarian dan

nafkah edah dituntut kemudian. Adalah wajar bagi Hakim Yang Arif merujuk dan mengambil kira serta memberikan pendapatnya mengenai perintah-perintah Mahkamah Rendah Syariah tersebut, dan sama ada ianya mempunyai bidang kuasa atau tidak. Tetapi yang jelas Mahkamah Rendah Syariah berpendapat yang ianya berbidang kuasa yang demikian ianya telah mendengar kes tersebut dan mengeluarkan perintah. Pihak responden tiada pernah membangkitkan soal bidangkuasa di Mahkamah Rendah Syariah Gombak Timur Negeri Selangor.

Di Mahkamah Tinggi Syariah pihak responden juga tidak mempertikaikan bidang kuasa Mahkamah Rendah Syariah mengeluarkan perintah yang disebutkan dan telah mengakui talak satu yang dilafazkannya yang telah disahkan oleh Mahkamah Rendah Syariah, tetapi sekarang hanya mempertikai sama ada Mahkamah Tinggi Syariah mempunyai bidang kuasa di dalam kes tuntutan harta sepencarian, mutaah, nafkah edah, nafkah anak, kos guaman dan lain-lain perintah yang difikirkan perlu oleh mahkamah yang terbit dari pengesahan lafaz talak oleh Mahkamah Rendah Syariah yang dilakukan di luar mahkamah. Ini jelas menunjukkan bahawa Mahkamah Syariah Negeri Selangor mempunyai bidang kuasa di dalam perceraian perayu dan responden dengan satu talak. Oleh itu, adakah mungkin Mahkamah Syariah Negeri Selangor tidak mempunyai bidang kuasa di dalam perkara mutaah, harta sepencarian dan nafkah edah yang timbul setelah lafaz talak disahkan di negeri Selangor?

Pada pendapat kami, di dalam kes ini adalah salah untuk dikatakan yang Mahkamah Tinggi Syariah Negeri Selangor tidak berbidang kuasa untuk mendengar tuntutan yang berbangkit dari talak yang telah disahkan di negeri Selangor oleh Mahkamah Rendah sedangkan tuntutan tersebut berbangkit dan dilakukan atas perintah Mahkamah Rendah yang mana bidang kuasanya tidak pernah dipertikaikan oleh mana-mana pihak yang terlibat didalam kes ini.

Hakim Yang Arif menjelaskan mahkamah tidak berbidang kuasa untuk mendengar kes yang dimajukan oleh perayu kerana perayu tidak tinggal atau bermastautin di negeri Selangor tetapi tinggal di luar negeri Selangor. Dalam hal ini Hakim Yang Arif, telah tersilap di dalam membezakan di antara dua peringkat masa.

Pertama, perayu telah bermastautin di Selangor sebelum ditalak oleh responden, perayu juga masih bermastautin di Selangor semasa lafaz talak di rumah dilakukan. Perayu juga masih bermastautin di Selangor beberapa bulan setelah lafaz talak dilakukan.

Kedua, perayu hanya kembali bermastautin di Singapura setelah talak disahkan oleh Mahkamah Rendah Syariah dan setelah rumah No. 108, Jalan Rasmi, Taman Rasmi Jaya, Ampang Jaya, Selangor iaitu rumah kelamin mereka disewakan kepada orang lain oleh responden pada bulan Februari 1991.

Jika diperhatikan dengan teliti ternyata, semasa talak dilafazkan ianya dilakukan di Selangor dan kedua-dua pihak adalah bermastautin di Selangor. Perayu hanya tinggal tetap di luar

Selangor setelah lama dari masa kejadian tersebut iaitu pada bulan Febuari 1991.

Mahkamah Rendah Syariah Gombak Timur telah membuat perintah mengenai perkara-perkara yang dituntut oleh pihak perayu, agar dibuat tuntutan kemudian, apabila perayu membuat tuntutan ianya tidak dapat dilakukan atas alasan tidak berbidang kuasa, sedangkan perintah asal Mahkamah Rendah Syariah tidak pernah dipertikai kesahihannya. Ini tentulah akan menimbulkan kesulitan dan ketidakadilan, sedangkan tugas dan tanggungjawab Mahkamah Syariah ialah untuk menegakkan keadilan, menghalang kezaliman dan memberikan hak kepada yang berhak berasaskan takat bidang kuasa yang diberikan oleh undang-undang. Tentulah tugas ini tidak wajar dipandang rendah dan diabaikan.

Kami tidak bersetuju dengan saranan Hakim Yang Arif agar perayu membuat tuntutan di mahkamah di mana pihak perayu tinggal atau bermastautin dengan segera. Ini bermakna perayu disarankan membuat tuntutan di negara Singapura, kerana perayu hanya telah tinggal dan bermastautin di sana sejak rumah kelamin mereka disewakan oleh responden pada bulan Feburari 1991. Responden pula adalah warga negara Malaysia, anak-anak mereka adalah dilahirkan di Malaysia dan rakyat Malaysia, kesemua harta yang dituntut termasuk rumah kelamin, No. 108, Jalan Rasmi, Taman Rasmi, Ampang Jaya Selangor adalah di Malaysia iaitu di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dan Selangor, dan tuntutan-tuntutan perayu adalah lanjutan daripada perceraianya dengan responden yang telah disahkan dan atas perintah Mahkamah Rendah Syariah

yang berbidang kuasa, di mana perayu pada masa itu bermastautin di Selangor. Tuntutan-tuntutan seperti ini tidak sesuai dan tidak munasabah dari segi undang-undang dan logik dikemukakan di mahkamah negara lain.

Jika saranan Hakim yang Ariff ini diterima bererti menyerahkan kes yang sepenuhnya selesai di negeri Selangor untuk diselesaikan oleh mahkamah negara asing, bukan dengan cara memindahkan kes kerana sesuatu sebab yang munasabah dibenarkan oleh undang-undang, tetapi dengan mengemukakan tuntutan baharu yang melibatkan rakyat Malaysia, harta yang berada di Malaysia, dan kes yang berlaku di Malaysia yang melibatkan dua pihak yang pada masa itu bermastautin di Malaysia. Ini mungkin disifatkan sebagai kelemahan pentadbiran Undang-Undang Keluarga Islam Negeri Selangor dan menjejaskan kewibawaan Mahkamah Syariahnya; di samping menimbulkan kesulitan kepada perayu di dalam menuntut haknya.

Hakim Yang Arif juga telah tersilap apabila mengatakan bahawa tiada peruntukan yang membolehkan mahkamah membuat perintah bagi seseorang yang tinggal di luar negeri Selangor atau bermastautin di luar negeri Selangor tetapi tinggal di luar negeri Selangor, kerana Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam Negeri Selangor 1984 dengan nyata menjelaskan kuasa mahkamah untuk membuat sesuatu perintah mengenai pembubaran perkahwinan di dalam seksyen 45 berbunyi :

"S.45 Kecuali sebagaimana diperuntukkan selainnya dengan nyata, tiada apa-apa jua dalam Enakmen ini

membolehkan mahkamah membuat sesuatu perintah perceraian atau perintah mengenai perceraian atau membenarkan seseorang suami melafazkan talak kecuali:

- a) jika perkahwinan itu telah didaftarkan atau disifatkan sebagai didaftarkan di bawah enakmen ini;
- b) jika perkahwinan itu telah dilangsungkan mengikut Hukum Syarak; dan
- c) jika pemastautinan salah satu pihak kepada perkahwinan itu pada masa permohonan itu diserahkan adalah dalam negeri Selangor."

Seksyen tersebut menjelaskan dengan nyatanya bahawa Mahkamah Syariah Negeri Selangor mempunyai bidang kuasa membuat sesuatu perintah perceraian atau perintah mengenai perceraian atau membenarkan seseorang suami melafazkan talak jika perkahwinan telah didaftarkan atau disifatkan sebagai didaftarkan, jika perkahwinan telah dilangsungkan mengikut Hukum Syarak; dan jika pemastautinan salah satu pihak kepada perkahwinan itu pada masa permohonan itu diserahkan adalah dalam negeri Selangor.

Di dalam kes ini, Mahkamah Syariah Negeri Selangor adalah berbidang kuasa kerana, pernikahan di antara perayu, Sharifah Laila bt. Syed Shamdin dengan responden, Abdul Latif bin Arshad boleh disifatkan sebagai telah disahkan mereka telah bernikah di negeri Johor dengan No. Sijil Perakuan Nikah H129/78 (Johor) yang dikeluarkan oleh kerajaan Johor, pernikahan mereka juga adalah sah mengikut Hukum Syarak, dan ini tidak pernah diragukan.

Kalaupun dikatakan perayu semasa membuat permohonan itu Mahkamah Tinggi Syariah di negeri Selangor tetapi tinggal di luar negeri Selangor, namun mahkamah tersebut masih lagi mempunyai bidang kuasa berdasarkan kehendak seksyen 45(c) yang menegaskan bahawa, "jika pemastautinan salah satu pihak kepada perkahwinan itu pada masa permohonan itu diserahkan adalah dalam negeri Selangor," Dalam kes ini pemastautinan responden adalah di dalam negeri Selangor semasa permohonan perayu dibuat.

Sama ada perayu tinggal di luar negeri Selangor semasa permohonan di Mahkamah Tinggi Syariah dibuat atau tidak ini tidaklah menjejaskan bidang kuasa Mahkamah Syariah Negeri Selangor untuk mendengar permohonan tersebut berdasarkan seksyen 45(c) ini kerana salah seorang dari pihak-pihak di dalam kes ini iaitu responden adalah bermastautin di negeri Selangor.

Kes ini telah pun memenuhi syarat-syarat yang dikehendaki oleh seksyen 45(a), (b) dan (c) Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam Negeri Selangor 1984 di dalam menentukan bidang kuasa Mahkamah Syariah Negeri Selangor. Yang demikian tidak timbul yang Mahkamah Syariah tidak berbidang kuasa di dalam kes ini."

Sayangnya oleh kerana kurang faham mengenai soal bidangkuasa Mahkamah Syariah kes adakali di tolak dari satu negeri kepada negeri yang lain. Umpamanya di dalam kes Mohamed Habibullah bin Mahmood lwn Faridah bt Dato Talib, pada mulanya isteri itu telah membuat permohoon perceraian di Mahkamah Syariah Selangor. Suami itu bermastautin di Selangor akan tetapi isteri bermastautin di

Wilayah Persekutuan. Kes itu telah ditolak ke Wilayah Persekutuan dan di Wilayah Persekutuan pun kes itu telah ditolak kerana dikatakan Mahkamah tidak mempunyai bidangkuasa mendengar kes kerana dua-dua pihak berlainan kemastautinan ini. Akhirnya selepas beberapa lama, Mahkamah Rayuan Syariah di Wilayah Persekutuan telah mengarahkan kes itu didengar di Mahkamah Syariah, Wilayah Persekutuan. Akan tetapi sebelum itu isteri itu telah putus asa, dihantar dari satu mahkamah ke mahkamah lain dan ia pula selalu diganggu oleh suaminya, dan atas nasihat peguamnya ia telah membawa tuntutan mendapat perintah tegahan di Mahkamah Tinggi Sivil. Malangnya ia telah juga rela mengistiharkan dia keluar dari agama Islam dan telah membuat suratakuan dia terkeluar daripada agama Islam di hadapan Pesuruhjaya Sumpah. Baik juga selepas itu dia telah menerima nasihat bertaubat dan menarik balik pengistiraannya itu dan Mahkamah Agong memutuskan dia masih orang Islam. Jelaslah didalam perkara ini Mahkamah Syariah boleh mendengar kes perceraian atau perintah mengenai perceraian jika salah satu pihak kepada perkahwinan itu pada masa permohonan itu diserahkan adalah bermastautin di negeri itu. Ini mungkin boleh timbul masalah umpamanya jika suami bermastautin di Negeri Sembilan dan isteri bermastautin di Melaka. Permohonan isteri itu boleh dibuat di Negeri Sembilan dan juga di Melaka akan tetapi untuk memberi kehormatan dan mengelakkan percanggahan antara mahkamah-mahkamah itu, jika satu mahkamah telah menerima kes itu, mahkamah yang satu lagi itu janganlah menerima kes itu, melainkan ada perkara-perkara istimewa yang memerlukan kes itu didengar dihadapannya.

Seksyen 107 Enakmen Undang-Undang Keluarga Islam (Negeri Sembilan) memberi mahkamah Syariah kuasa dalam masa perbicaraan hal ehwal suami isteri masih berjalan atau pada atau selepas pemberian sesuatu perintah perceraian, fasakh, atau pembatalan, memerintahkan seseorang menahan dirinya dari mengganggu atau mencerooboh dengan apa-apa cara pun ke atas suami atau isteri atau bekas suami atau isteri. Kemungkiran mematuhi sesuatu perintah yang dibuat dibawah seksyen itu boleh dikenakan hukuman sebagai sesuatu penghinaan terhadap mahkamah.

Seksyen 106 Enakmen itu memperuntukan -

- (1) Jika -
  - (a) sesuatu perbicaraan hal ehwal suami isteri belum selesai; atau
  - (b) sesuatu perintah telah dibuat di bawah seksyen 56, 59, atau 73 dan belum lagi dibatalkan; atau
  - (c) nafkah kena dibayar di bawah sesuatu perjanjian kepada atau untuk faedah seseorang isteri atau isteri yang dahulu atau anak,

Mahkamah adalah berkuasa atas permohonan -

- (i) jika ia berpuashati bahawa apa-apa perpindahan harta telah dilakukan oleh suami atau suami yang dahulu atau ibu atau bapa bagi orang yang telah membuat atau yang bagi pihaknya telah dibuat permohonan itu, dalam masa tiga tahun sebelumnya, dengan tujuan di pihak orang yang melakukan perpindahan itu hendak mengurangkan kemampuannya membayar nafkah atau kemampuan suami itu membayar muta'ah atau

hendak menghalangi isterinya daripada apa-apa hak berhubungan dengan harta itu, tertakluk kepada seksyen kecil (2) menghendak orang yang membuat perpindahan itu membatalkan perpindahan itu; dan

(ii) jika ia berpuashati bahawa sesuatu perpindahan harta dicadang hendak dilakukan dengan sesuatu tujuan yang demikian, memberi suatu tegahan menahan perpindahan

(2) Bagi maksud seksyen ini -

"harta" ertinya apa-apa jenis harta, alih atau takalih, dan termasuklah wang;

"perpindahan" termasuklah sesuatu penjualan, pemberian, pajakan, gadai janji atau apa-apa transaksi lain yang dengannya pemunyaan atau pemilikan harta itu adalah dipindahmilik atau dibebankan tetapi tidaklah termasuk sesuatu perpindahan yang dilakukan kerana wang atau sesuatu bernilai wang kepada atau untuk faedah seseorang yang bertindak dengan suci hati dan dengan tidak mengetahui tujuan perpindahan itu dilakukan.

(3) Kemungkiran mematuhi sesuatu perintah yang dibuat dibawah seksyen ini boleh dikenakan hukuman sebagai satu penghinaan terhadap Mahkamah.

Kuasa - Kes-kes Jenayah

Seksyen 8. Enakmen Prosedur Jenayah Syariah (Negeri Sembilan) memperuntukkan -

(1) Tertakluk kepada peruntukan Enakmen ini, tiap-tiap Hakim hendaklah mengambil ketahui dan mempunyai kuasa untuk -

(a) mendengar, membicara, memutus dan melupuskan pendakwaan terhadap kesalahan-kesalahan yang dilakukan pada keseluruhannya atau pada sebahagiannya di dalam bidangkuasa tempatan Hakim dan yang boleh diambil tahu oleh Hakim tersebut;

(b) membuat penyiasatan terhadap aduan-aduan berkenaan dengan kesalahan-kesalahan dan menyaman serta memeriksa saksi-saksi mengenai kesalahan-kesalahan itu dan menyaman serta menangkap dan mengeluarkan waran untuk menangkap penjenayah dan pesalah, dan membicarakan mereka mengikut undang-undang;

(c) mengeluarkan waran untuk menggeledah atau menyebabkan penggeledahan tempat-tempat yang di dalamnya apa-apa perkakas atau benda-benda yang dengannya atau bersangkutan dengannya sebarang kesalahan telah dilakukan dikatakan ada disimpan atau disembunyikan dan menghendaki orang-orang supaya memberi jaminan supaya mereka berkelakuan baik mengikut undang-undang; dan

- (d) membuat semua perkara-perkara lain dan hal yang seorang Hakim diberi kuasa untuk berbuat demikian oleh mana-mana undang-undang bertulis

Kuasa menangkap tanpa waran diberi kepada Pegawai Penguatkuasa Agama dan Pegawai Polis akan tetapi kuasa Pegawai Penguatkuasa Agama adalah terhad. Seksyen 19 memperuntukkan

- (1) Mana-mana Pegawai Penguatkuasa Agama atau Pegawai Polis, boleh tanpa perintah daripada seorang Hakim atau tanpa satu waran, menangkap -

- (a) mana-mana orang yang telah melakukan atau mencuba untuk melakukan mana-mana kesalahan di bawah mana-mana undang-undang bertulis mengenai agama Islam dan di dalam bidangkuasa Mahkamah; atau
- (b) mana-mana orang yang mana satu waran yang dikeluarkan terhadapnya di bawah Enakmen ini masih berkuatkuasa walaupun waran tersebut tidak ada di dalam pemilikkannya.

- (2) Seksyen ini tidaklah sekali-kali menghadkan ataupun mengubahkan perlaksanaan undang-undang bertulis lain yang memberi kuasa kepada Pegawai Penguatkuasa Agama atau Pegawai Polis untuk menangkap tanpa waran.

Seorang Penguatkuasa Agama yang membuat penangkapan tanpa waran hendaklah tanpa kelewatan yang tidak perlu membawa orang yang ditangkapnya itu kepada Pegawai Polis yang hampir sekali, atau jika tidak ada Pegawai Polis hendaklah membawa orang itu ke balai polis yang hampir sekali dan seorang Pegawai Polis hendaklah menangkap semula tiap-tiap orang yang ditangkap itu. (S.20)

Seksyen 22 memperuntukkan -

(1) Seseorang Pegawai Penguatkuasa Agama atau Pegawai Polis yang menangkap orang tanpa waran di bawah Enakmen ini hendaklah, tanpa kelewatan yang tidak perlu dan tertakluk kepada peruntukan-peruntukan di bawah ini mengenai jaminan atau kelepasan yang terdahulu, membawa atau menghantarkan orang yang ditangkap itu ke hadapan Hakim Mahkamah Rendah Syariah.

(2) Pegawai Penguatkuasa Agama atau Pegawai Polis tidak boleh menahan seseorang yang ditangkap tanpa waran lebih daripada masa yang patut dengan menimbangkan semua keadaan yang munasabah terhadap kes itu.

(3) Tempoh tersebut hendaklah tidak melebihi dua puluh empat jam, tidak termasuk masa yang perlu untuk perjalanan dari tempat penangkapan ke Mahkamah Rendah Syariah.

(4) Apabila seseorang yang ditangkap itu dikemukakan di hadapan Mahkamah, Mahkamah boleh terus mendengar pertuduhan terhadap orang itu atau menangguhkan kes itu.

(5) Jika pertuduhan terhadap tertuduh itu ditangguhkan, orang itu hendaklah, kecuali ia dibebaskan dengan jaminan, ditahan dalam penjara atau jagaan Polis di bawah satu waran tahanan yang dikeluarkan oleh Hakim.

Kuasa menangkap dan menahan seseorang itu tertakluk juga kepada Perkara 5 Perlembagaan Persekutuan. Seorang yang ditangkap hendaklah diberi tiga hak (1) dia hendaklah diberitahu alasan-alasan ia ditangkap (2) dia hendaklah dibenarkan berjumpa dan dibela oleh peguam yang ia memilih (3) dan dia tidak boleh ditahan lebih dari dua puluh empat jam tanpa perintah mahkamah.

Aduan boleh dibuat kepada Hakim dan jika pada pendapat Hakim yang mengambil ketahu akan sesuatu kesalahan ada alasan yang mencukupi untuk mengadakan prosiding, Hakim itu hendaklah mengeluarkan saman untuk kehadiran orang yang dituduh itu di Mahkamah. Seksyen 38 memperuntukan -

"Mahkamah atau Hakim boleh, di dalam mana-mana kes yang ia atau dia telah diberi kuasa untuk mengeluarkan saman untuk kehadiran bagi mana-mana orang, mengeluarkan waran untuk menangkapnya -

(a) jika, sama ada sebelum mengeluarkan saman itu atau selepas pengeluarannya tetapi sebelum masa untuk kehadirannya ditetapkan, Mahkamah atau Hakim mempunyai alasan untuk mempercayai bahawa dia telah menghilangkan diri atau tidak akan mematuhi saman itu; atau

(b) jika pada masa dan tempat yang ditetapkan itu dia gagal untuk hadir dan saman itu dibuktikan telah disampaikan dalam masa yang sewajarnya untuk kehadirannya mengikut yang telah ditetapkan dan tidak ada alasan yang munasabah dikemukakan atas kegagalannya itu,

dan Mahkamah atau Hakim hendaklah mencatatkan alasan mengapa waran tangkap itu dikeluarkan."

Pegawai Penguatkuasa Agama diberi kuasa menyiasat dan untuk tujuan itu dia boleh dengan perintah bertulis menghendaki kehadiran dihadapannya mana-mana orang yang berada di dalam Negeri Sembilan yang daripada maklumat yang diberi atau dengan jalan lain yang ternyata mengetahui akan keadaan kes itu dan orang itu hendaklah dengan yang demikian hadir sebagaimana yang dikehendaki. Jika mana-mana orang itu enggan hadir sebagaimana yang dikehendaki Pegawai Penguatkuasa Agama boleh melaporkan perkara itu kepada Hakim dan Hakim menurut budibicaranya boleh mengeluarkan suatu waran tangkap untuk menghendaki kehadiran orang itu sebagai yang dikehendaki. Pegawai Penguatkuasa Agama boleh memeriksa saksi dan mencatat pernyataan saksi itu. Pernyataan kepada Pegawai Penguatkuasa Agama itu tidak boleh diterima dalam keterangan, kecuali untuk mencabarnya atau untuk pentuduhan memberi pernyataan palsu.

Pegawai Penguatkuasa Agama hendaklah memberi laporan kepada Ketua Pendakwa, yang mempunyai pengawalan dan pengarahan atas semua pendakwaan dan prosiding jenayah. Pendakwaan di hadapan Mahkamah Tinggi Syariah hendaklah dijalankan oleh Ketua Pendakwa Syarie atau Timbalan Pendakwa Syarie. Pendakwaan di Mahkamah Rendah Syarie boleh juga dijalankan oleh pegawai penguatkuasa agama atau mana-mana pengadu yang dibenarkan oleh Mahkamah. Didalam mana-mana rayuan jenayah, Ketua Pendakwa Syarie hendaklah hadir sendiri atau mewakilkan kepada mana-mana Timbalan Pendakwa Syarie.

Apabila hukuman dijatuhkan oleh Mahkamah, timbullah soal pelaksanaannya. Seksyen 128 yang mengenai pelaksanaan hukuman penjara memperuntukan -

Berhubung dengan hukuman-hukuman penjara, peruntukan berikut hendaklah terpakai :

- (a) jika orang yang dituduh itu dihukum dengan hukuman penjara, Mahkamah yang menjatuhkan hukuman itu hendaklah dengan segera mengeluarkan satu waran kepada penjara di mana dia akan ditahan dan, kecuali jika orang yang tertuduh itu sudah ditahan di penjara itu, hendaklah menghantarkannya di bawah jagaan Polis atau Pegawai Penguatkuasa Agama ke penjara itu berserta dengan waran;
- (b) tiap-tiap waran bagi melaksanakan sesuatu hukuman penjara hendaklah diarahkan kepada pegawai penguasa penjara itu atau tempat lain di mana pesalah itu hendak ditahan;
- (c) jika pesalah itu hendak ditahan di penjara, waran hendaklah diserahkan kepada pegawai penguasa penjara itu;
- (d) tiap-tiap hukuman penjara hendaklah berjalan mulai dari tarikh hukuman itu dijatuhkan kecuali jika Mahkamah yang menjatuhkan hukuman mengarah selainnya.

Seksyen 129 mengenai pelaksanaan hukuman denda. Di peruntukan "Jika denda dikenakan, dan tiada apa-apa peruntukan nyata berhubung dengan denda itu yang terkandung di dalam undang-undang yang membolehkan denda itu dikenakan, peruntukan berikut hendaklah terpakai :

(a) jika tidak ada jumlah yang dinyatakan bagi hukuman denda itu, amaun yang liable dikenakan ke atas pesalah itu adalah tidak terhad, tetapi tidaklah boleh berlebihan;

(b) di dalam tiap-tiap kes mengenai sesuatu kesalahan di mana pesalah itu dihukum untuk membayar suatu denda, Mahkamah yang menjatuhkan hukuman itu boleh mengikut bubicaranya, melakukan semua atau mana-mana perkara yang berikut :

- (i) memberikan tempoh bagi membayar denda itu;
- (ii) mengarahkan pembayaran denda itu dibuat secara beransur-ansur;
- (iii) mengarahkan pesalahan yang gagal membayar denda itu dikehendaki penjara selama suatu tempoh yang tertentu, yang mana hukuman penjara itu hendaklah sebagai tambahan kepada mana-mana hukuman penjara lain yang boleh dikenakan ke atasnya;

(c) tempoh bagi Mahkamah mengarahkan pesalahan itu dipenjarakan kerana gagal membayar denda tidaklah boleh melebihi kadar yang berikut :

(i) jika kesalahan itu boleh dihukum dengan penjara -

jika tempoh
maksimum penjara

tempohnya tidaklah
boleh melebihi

tidak melebihi
enam bulan

tempoh maksimum
penjara

melebihi enam
bulan tetapi
tidak melebihi
dua tahun

enam bulan

melebihi dua
tahun

satu perempat
daripada tempoh
maksimum penjara

(ii) jika kesalahan itu tidak boleh dihukum dengan penjara -

jika denda itu

tempohnya tidaklah
boleh melebihi

tidak melebihi
dua ratus ringgit

dua minggu

melebihi dua ratus
ringgit tetapi tidak
melebihi lima ratus
ringgit

satu bulan

melebihi lima
ratus ringgit

empat bulan

(d) hukuman penjara yang dikenakan kerana gagal membayar suatu denda hendaklah tamat apabila denda itu telah dibayar atau diperolehi mengikut undang-undang;

(e) jika, sebelum berakhir hukuman penjara yang ditetapkan kerana gagal membayar denda, bahagian denda yang masih tidak berbayar itu dibayar atau diperolehi dan tempoh bagi hukuman penjara yang dikenakan kerana gagal membayar denda itu adalah tidak kurang daripada kadar, bahagian denda yang masih lagi tidak dibayar itu, hukuman penjara itu hendaklah tamat;

(f) denda, atau mana-mana bahagian daripadanya yang masih tidak dibayar, boleh diperolehi pada bila-bila masa juga dalam masa enam tahun selepas dijatuhkan hukuman itu, kematian pesalah, hendaklah melepaskannya dari denda itu.

Di Negeri Sembilan belum lagi ada peruntukan mengenai hukuman sebat.

Tiap-tiap waran bagi melaksanakan apa-apa hukuman boleh dikeluarkan sama ada oleh Hakim yang menjatuhkan hukuman itu atau oleh penggantinya atau Hakim lain yang memangku jawatan atau oleh Pendaftar.

Seksyen 132 memperuntukan -

(1) Jika seseorang itu sedang menjalani hukuman penjara, hukuman penjara itu hendaklah bermula sama ada dengan serta-merta atau bila berakhirnya hukuman penjara di mana dia telah dihukum terlebih dahulu, sebagaimana yang diarahkan oleh Mahkamah yang menjatuhkan hukuman itu.

(2) Tiada apa-apa pun dalam subseksyen (1) boleh diambil untuk melepaskan mana-mana orang dari mana-mana bahagian hukuman yang mana di adalah liable atas sabitannya yang dahulu atau kemudian.

Apabila orang yang dituduh telah mengaku salah dan telah disabitkan oleh Hakim atas pengakuan itu, tiada rayuan boleh di buat kecuali terhadap takat atau sahnya hukuman itu. Apabila orang yang dituduh dibebaskan oleh hakim, tiada rayuan boleh dibuat kecuali oleh atau dengan saksi dari Pendakwa Syarie. Selain dari apa yang disebut itu, mana-mana orang yang tidak berpuashati dengan apa-apa penghakiman, hukuman atau perintah yang telah dijatuhkan oleh mana-mana Mahkamah Rendah Syariah didalam satu kes atau perkara jenayah yang mana dia ada satu pihak boleh membuat rayuan kepada Mahkamah Tinggi Syariah.

Mahkamah Rayuan Syariah pula hendaklah mempunyai bidangkuasa mendengar dan memutuskan mana-mana rayuan oleh mana-mana orang yang telah disabitkan atau sebaliknya didapati bersalah atau oleh Pendakwa Syarie terhadap keputusan Mahkamah Tinggi.

Jika mana-mana Hakim Mahkamah Rendah Syariah selepas memberi keputusannya berpendapat bahawa keputusannya itu tidak betul, dia boleh meminta Mahkamah Tinggi Syariah untuk menyemak keputusannya bagi tujuan untuk memuaskan dirinya terhadap kebenaran, keesahan atau kewajaran mana-mana pendapatnya. Mahkamah Tinggi juga boleh meminta dan memeriksa rekod mengenai mana-mana prosiding dihadapan mana-mana Mahkamah Rendah Syariah untuk tujuan memuaskan hatinya terhadap kebenaran keesahan atau kewajaran mana-mana pendapat, hukuman atau perintah yang direkodkan atau dijatuhkan dan terhadap kesempurnaan peraturan mana-mana prosiding Mahkamah tersebut.

Seksyen 170 dan 171 Enakmen Prosedur Jenayah Syariah (Negeri Sembilan), 1992 memperuntukkan -

170(1) Dalam satu perbicaraan jenayah di hadapan Mahkamah Tinggi Syariah yang menjalankan bidangkuasa asal jenayahnya, Hakim boleh jika difikirkan perlu menangguhkan perbicaraan itu dan merujukkan untuk keputusan Mahkamah Rayuan Syariah mana-mana persoalan undang-undang yang timbul dalam masa perbicaraan orang itu dan yang mana keputusannya akan memberi kesan kepada perjalanan perbicaraan berkenaan.

(2) Sementara menunggu keputusan rujukan itu oleh Mahkamah Rayuan Syariah, orang yang dituduh boleh ditahan di penjara atau dilepaskan atau jaminan, sebagaimana difikirkan patut oleh Hakim Mahkamah Tinggi Syariah.

(3) Mahkamah Rayuan Syariah atas rujukan tersebut, hendaklah memutuskan persoalan itu menurut undang-undang dan boleh membuat apa-apa keputusan atau perintah yang difikirkan wajar.

171(1) Jika sesuatu rayuan daripada keputusan Mahkamah Rendah Syariah di dalam perkara jenayah telah diputuskan oleh Mahkamah Tinggi Syariah, Mahkamah Rayuan Syariah boleh atas usulnya sendiri atau atas permohonan daripada mana-mana pihak membenarkan permohonan untuk menentukan apa-apa persoalan undang-undang yang mempunyai kepentingan awam yang telah timbul dalam masa rayuan dan yang mana keputusan oleh Mahkamah Tinggi Syariah telah memberi kesan kepada perjalanan rayuan tersebut.

(2) Sesuatu permohonan untuk kebenaran di bawah seksyen ini hendaklah dibuat dalam tempoh satu bulan atau suatu masa yang lebih panjang sebagaimana Mahkamah Rayuan Syariah boleh membenarkan daripada tarikh keputusan rayuan itu yang mana ia berkaitan.

(3) Jika kebenaran telah diberikan oleh Mahkamah Rayuan Syariah di bawah seksyen ini, Mahkamah Tinggi Syariah boleh membuat apa-apa perintah sebagaimana didapati perlu untuk penangkapan, penahanan atau pelepasan atas jaminan mana-mana pihak kepada

rayuan; dan pendaftar Mahkamah Tinggi Syariah hendaklah mengemukakan rekod prosiding Mahkamah Tinggi Syariah kepada Pendaftar Mahkamah Rayuan Syariah yang hendaklah kemudiannya menetapkan dan memberitahu kepada pihak-pihak kepada rayuan mengenai masa dan tempat untuk pendengaran perkara itu.

(4) Jika kebenaran telah diberi oleh Mahkamah Rayuan Syariah, ia hendaklah mendengar dan memutuskan persoalan yang dibenarkan dirujuk untuk keputusannya dan membuat apa-apa perintah sebagaimana Mahkamah Tinggi Syariah mungkin akan melakukan sebagaimana ia boleh menimbangkan adil untuk menyelesaikan rayuan tersebut.

(5) Bagi tujuan seksyen ini tetapi tanpa menyentuh keluasan peruntukannya apa-apa persoalan undang-undang yang mengenainya terdapat percanggahan autoriti kehakiman hendaklah dianggap sebagai suatu persoalan yang mempunyai kepentingan awam.

Hingga masa ini belum lagi banyak kes jenayah yang dibawah ke Mahkamah Rayuan. Ini mungkin sebabnya hukuman yang dikenakan oleh Mahkamah Syariah belum begitu berat. Walaubagaimanapun memanglah penting semua hakim dan pegawai di Mahkamah Syariah termasuk peguam syarie peka dengan undang-undang acara jenayah kerana, jika tidak, keputusan yang dibuat boleh dipertikaikan. Antara perkara-perkara yang harus dipatuhi ialah -

(a) Mematuhi kepada peruntukan di Perlembagaan Persekutuan dan di Enakmen Prosedur Jenayah mengenai hak-hak yang harus diberi apabila seorang ditangkap dan ditahan.

- (b) membuat tuduhan yang betul mengikut kehendak undang-undang jenayah yang berkenaan dan juga Enakmen Prosedur Jenayah.
- (c) Berhati-hati menerima pengakuan salah dan mematuhi semua syarat-syaratnya.
- (d) Menjalan perbicaraan mengikut acara yang ditetapkan dan faham apa beban yang dipikul oleh pihak pendakwa, didalam peringkat-peringkat perbicaraan.
- (e) Mematuhi kepada kehendak undang-undang keterangan didalam perbicaraan
- (f) mengenakan hukuman yang sewajarnya dan yang adil.
- (g) memberi alasan hukuman yang lengkap dari segi fakta dan undang-undang.

Satu kes yang boleh menjadi pedoman ialah kes di Mahkamah Sivil iaitu Mat lwn Pendakwa Raya [1963] MLJ 263. Didalam kes itu seorang Megistret telah mensabitkan kesalahan orang yang dituduh atas tuduhan mencuri ayam dan didalam penghakimannya beliau berkata "Atas keterangan keseluruhannya saya tidak boleh mempercayai pihak pembela." Suffian J. telah memberi beberapa langkah yang harus diambil oleh hakim selepas mendengar dua-dua pihak -

- (a) Jika ia berpuashati hingga tidak Sabitkan ada keraguan yang munasabah mengenai kesalahan yang dituduh
- (b) Jika ia menerima atau mempercayai Keterangan sidituduh Bebaskan

- (c) Jika ia tidak menerima atau   Jangan sabitkan akan
mempercayai keterangan   tetapi bincangkan
sidityduh   langkah-langkah
kemudian
  - (d) Jika ia telah menerima atau   Sabitkan
mempercayai keterangan sidityduh
dan keterangan itu tidak
menimbulkan keraguan yang
munasabah mengenai kesalahannya
  - (e) Jika ia tidak menerima atau   Bebasakan
mempercayai keterangan sidityduh
akan tetapi keterangan itu
menimbulkan keraguan yang
munasabah mengenai kesalahannya
- Seorang hakim harus berhati-hati menerima pengakuan salah orang yang dityduh. Amalannya selepas ia mengaku salah pihak pendakwa akan memberi ringkasan fakta kes itu untuk memastikan bahawa sidityduh faham tuduhan itu dan sedia mengaku salah dan bersetuju dengan apa-apa perkara yang dityduh terhadapnya. Biasanya hakim itu, selepas mendengar ringkasan fakta itu dan apabila sidityduh mengaku semua yang dikata itu betul, bolehlah mensabitkan kesalahan itu dan menghukum sidityduh. Sebaliknya jika hakim itu tidak berpuashati ia tidak boleh membebaskan orang yang dityduh akan tetapi hendaklah mengarahkan kes itu dibicarakan seperti sidityduh tidak mengaku salah. Didalam kes Pendakwa Syarie lwn

Jaafar bin Sudin dan seorang lagi [1990] 8 JH 181 dua-dua yang dituduh telah mengaku salah atas tuduhan berkhawat. Selepas mendengar ringkasan kes yang dikemukakan oleh Pendakwa Yang Ariff Kadi telah membebaskan orang-orang yang dituduh. Apabila rayuan dibuat kepada Jawatankuasa Ulangbicara Negeri Sembilan diputuskan Yang Ariff Kadi tidak mempunyai kuasa membebaskan orang-orang yang dituduh itu tanpa mendengar kes pendakwa terhadap mereka dan saksi-saksi yang dikemukakan. Oleh kerana itu kes itu diperintahkan dibicarakan semula dihadapan seorang Kadi lain.

Pelaksanaan Kes-kes Mal

Aturan 20

1. Penghakiman dan alasan-alasannya hendaklah dibaca di Mahkamah terbuka jika Hakim telah menulis penghakimannya, tetapi jika mana-mana Hakim oleh kerana sesuatu sebab tidak boleh membaca penghakimannya, penghakiman itu boleh dibaca di Mahkamah terbuka oleh mana-mana Hakim lain atau Pendaftar. Penghakiman bertulis asal atau salinannya yang ditandatangani hendaklah difailkan.
2. Penghakiman atas pengakuan atas persetujuan pihak-pihak boleh direkodkan oleh Mahkamah atau Pendaftar pada bila-bila masa.
3. Mahkamah hendaklah menentukan terma-terma di dalam sesuatu penghakiman atau perintah.

4. Jika mana-mana perintah dibuat supaya bayaran dilakukan secara ansuran tanpa apa-apa perintah sebaliknya, ansuran itu hendaklah disifatkan mesti dibayar pada 1 haribulan pada bulan berikutan dalam mana perintah itu diberikan dan pada tiap-tiap 1 haribulan di dalam bulan yang berikutnya.

5. (1) Mana-mana penghutang yang terhadapnya penghakiman telah atau akan diberi boleh memohon kepada Mahkamah untuk kebenaran membayar hutang penghakiman itu secara ansuran atau jika suatu perintah untuk bayaran secara ansuran telah dibuat untuk kebenaran membayar ansuran dengan kadar yang lebih rendah dan Mahkamah selepas mendengar pihak-pihak berkenaan boleh membuat apa-apa perintah yang difikirkan patut.

(2) Jika man-mana ansuran tersebut tidak dijelaskan dalam tempoh masa lebih daripada satu bulan, perintah tersebut hendaklah disifatkan telah dibatalkan dan pemiutang penghakiman boleh memohon perlaksanaan kesemua jumlah yang masih terhutang dari penghakiman itu, tetapi penghutang-penghakiman boleh memohon untuk mendapat perintah lain.

(3) Mana-mana pihak boleh, jika suatu perintah bayaran secara ansuran telah dibuat, memohon supaya perintah itu dibatalkan atau ansuran itu ditambah atau dikurangkan dan Mahkamah selepas mendengar pihak-pihak boleh membuat apa-apa perintah yang difikirkan patut.

6(1) Tiap-tiap penghakiman atau perintah yang menghendaki mana-mana orang melakukan apa-apa perbuatan selain daripada pembayaran wang hendaklah menyatakan tempoh masa bila perbuatan itu mesti dilakukan. Jika masa tidak dinyatakan perbuatan itu hendaklah dilakukan dalam tempoh 7 hari dari tarikh penghakiman atau perintah itu.

(2) Jika orang yang dikehendaki melakukan perbuatan itu hadir sendiri atau diwakili oleh Peguam Syariannya bila penghakiman atau perintah diberi atau dibuat, salinan penghakiman atau perintah itu atau mana-mana notis berkenaan tidaklak perlu disampaikan kepadanya.

(3) Jika orang itu tidak hadir sendiri atau tidak diwakili, tindakan perlaksanaan terhadapnya tidak boleh diambil kecuali ia telah disampaikan dengan satu salinan penghakiman atau perintah yang diindorskan dengan notis dalam Borang 23.

7(1) Suatu penghakiman atau perintah Mahkamah mula berkuatkuasa dari hari yang ia ditarikuhkan.

(2) Suatu penghakiman atau perintah sedemikian hendaklah ditarikuhkan sama seperti pada hari yang ia diumumkan, diberikan atau dibuat, melainkan jika Mahkamah memerintahkan supaya ia ditarikuhkan sama seperti suatu hari lain yang lebih awal atau lewat, dan dalam hal yang demikian ia hendaklah ditarikuhkan sama seperti hari yang lain itu.

Sesuatu penghakiman untuk menyerahkan harta alih hendaklah menyatakan jumlah wang yang mesti dibayar sebagai ganti jika penyerahan tidak boleh dibuat.

((1) Tertakluk kepada subkaedah (2), tiap-tiap perintah Mahkamah hendaklah disediakan melainkan jika diarahkan selainnya oleh Mahkamah.

(2) Sesuatu perintah -

(a) yang -

(i) melanjutkan tempoh yang dalamnya seseorang dikehendaki atau dibenarkan oleh kaedah-kaedah ini, atau oleh apa-apa penghakiman, perintah atau arahan, melakukan apa-apa perbuatan; atau

(ii) memberi mengenakan apa-apa terma khas atau tidak memasukkan apa-apa arahan khas selain daripada

arahan tentang kos, tidak perlu disediakan melainkan jika diarahkan selainnya oleh Mahkamah.

(3) Perbuatan-perbuatan yang tersebut dalam subkaedah (2) (a)

(ii) adalah -

(a) pengeluaran apa-apa saman, selain daripada saman bagi penyampaian luar bidang kuasa;

(b) pemindahan sesuatu saman atau proses lain atau sesuatu prosiding;

(c) pemfailan apa-apa dokumen;

(d) apa-apa perbuatan yang kena dilakukan oleh seseorang pegawai Mahkamah selain daripada seorang Peguam Syarie.

10(1) Jika pihak yang penghakiman atau perintah diberi atau dibuat dengan memihak kepadanya diwakili oleh Peguam Syarie (jika ada) pihak yang satu lagi untuk kelulusan dan peguam itu hendaklah dalam masa 2 hari selepas menerima, atau dalam apa-apa masa lanjut sebagaimana yang dibenarkan dalam apa-apa hal oleh persetujuannya atau dengan apa-apa pindaan yang dikehendaki kepada draf itu.

(2) Jika Peguam Syarie itu tidak mengembalikan salinan draf itu dalam masa yang ditetapkan, maka dia hendaklah disifatkan telah bersetuju dengan terma-terma draf itu.

(3) Dalam apa-apa hal jika Peguam Syarie berkenaan tidak dapat bersetuju atas draf itu, maka salah seorang daripada mereka boleh mendapatkan suatu janji-temu di hadapan Pendaftar, yang mengenainya notis hendaklah diberikan kepada pihak yang satu lagi, untuk menyelesaikan terma-terma penghakiman atau perintah itu.

(4) Tiap-tiap penghakiman atau perintah hendaklah diselesaikan oleh Pendaftar, tetapi dalam hal penghakiman atau perintah yang dibuat oleh seorang Hakim, mana-mana pihak boleh menghendaki supaya perkara yang dipertikaian itu dirujuk kepada Hakim itu untuk penentuannya.

(5) Jika pihak yang satu lagi itu tidak mempunyai Peguam Syarie maka draf itu hendaklah dikemukakan kepada Pendaftar.

11.(1) Jika penghakiman yang diberikan dalam sesuatu kuasa atau perkara diserahkan untuk catatan mengikut kaedah ini di Pejabat Pendaftaran, maka ia hendaklah dicatatkan oleh seorang pegawai Pejabat Pendaftaran ke dalam buku yang disimpan bagi maksud itu.

(2) Pihak yang meminta supaya penghakiman sedemikian dicatatkan mestilah menyediakan penghakiman itu dan menyerahkannya kepada pegawai yang berkenaan di Pejabat Pendaftaran untuk catatan.

(3) Semasa mencatatkan apa-apa penghakiman sedemikian pegawai yang berkenaan hendaklah memfailkan penghakiman dan mengembalikan penduanya kepada pihak yang menyerahkannya untuk catatan.

(4) Tiap-tiap perintah yang dikehendaki disediakan mestilah disediakan oleh pihak yang perintah itu telah dibuat dengan memihak kepadanya dan jika pihak itu gagal menyediakan perintah itu dalam masa 7 hari selepas ia dibuat, maka mana-mana pihak lain yang terlibat dengan perintah itu boleh menyediakannya.

(5) Perintah yang disebutkan dalam subkaedah (4) mestilah, apabila disediakan, dikemukakan di Pejabat Pendaftaran, berserta dengan suatu salinannya, dan apabila diluluskan oleh Pendaftar

perintah itu, yang dimeteraikan dengan meterai Mahkamah, hendaklah dikembalikan kepada pihak yang mengemukakannya dan salinan itu hendaklah diserahkan di Pejabat Pendaftaran.

12(1) Tidak kurang daripada 1 hari genap selepas penghakiman atau perintah telah difailkan suatu penduanya hendaklah dibekalkan oleh Pejabat Pendaftaran kepada mana-mana pihak dalam prosiding itu atau pembayaran fee yang ditetapkan.

(2) Pendua bagi sesuatu penghakiman atau perintah boleh merupakan salinan karbon kepada naskhah asal kecuali bahawa jika Pendaftar mengarahkan sedemikian, pendua bagi tiap-tiap penghakiman atau perintah daripada apa-apa kelas sebagaimana yang diarahkannya, hendaklah merupakan salinan fotograp atau salinan yang dihasilkan melalui litografi bertaip atau proses seumpamanya yang lain.

(3) Sebelum pendua bagi sesuatu penghakiman atau perintah dikeluarkan ia mestilah dimeteraikan dan mestilah dicatatkan padanya nombor penghakiman, tarikh catatan dan amaun apa-apa fee pada naskhah asalnya.

(4) Jika melalui mana-mana kaedah-kaedah ini atau mana-mana perintah Mahkamah penghakiman atau perintah asal dikehendaki dikemukakan atau disampaikan, maka adalah memadai untuk mengemukakan atau menyampaikan pendua itu.

(5) Pendua tambahan bagi sesuatu penghakiman atau perintah boleh, atas pembayaran fee yang ditetapkan, dikeluarkan jika Pendaftar berpuas hati bahawa pendua itu telah hilang dan bahawa pemohon bagi pendua tambahan itu adalah berhak kepadanya.

(6) Sesuatu penghakiman atau perintah tidak boleh dipinda kecuali atas pengemukaan penduanya yang terakhir sekali dikeluarkan dan jika penghakiman atau perintah itu dipinda, maka pendua yang dikeluarkan sedemikian hendaklah dipinda dengan seumpamanya, dan pindaan itu dimeteraikan di bawah arahan Pendaftar.

13(1) Jika wang yang kena dibayar dibawah suatu penghakiman atau perintah diarahkan, pada masa penghakiman atau perintah itu diberi atau dibuat supaya dibayar secara ansuran, maka arahan yang bermaksud sedemikian mestilah dimasukkan ke dalam penghakiman atau perintah itu.

(2) Apa-apa arahan sedemikian jika tidak diberikan pada masa itu boleh diberi kemudiannya dan dalam hal itu penghakiman atau perintah itu mestilah disampaikan kepada pihak yang bertanggungjawab.

Aturan 21

1(1) Tertakluk kepada peruntukan-peruntukan kaedah-kaedah ini, sesuatu penghakiman atau perintah bagi pembayaran wang, yang bukan suatu penghakiman atau perintah bagi pembayaran wang ke dalam Mahkamah, boleh dikuatkuasakan melalui satu atau lebih

daripada cara-cara yang berikut, iaitu -

- (a) perintah penyitaan dan penjualan dalam Borang 24;
- (b) prosiding garnishmen;
- (c) dalam hal di mana kaedah 4 terpakai, suatu perintah pengkomitan;

- (d) tertakluk kepada peruntukan mana-mana undang-undang bertulis yang sedang berkuatkuasa, penahanan pendapatan.

(2) Tertakluk kepada peruntukan-peruntukan kaedah-kaedah ini sesuatu penghakiman atau perintah bagi pembayaran wang ke dalam Mahkamah boleh dikuatkuasakan, dalam hal di mana kaedah terpakai, melalui suatu perintah pengkomitan.

(3) Subkaedah (1) dan (2) adalah tanpa menjejaskan apa-apa remedia lain yang terdapat bagi menguatkuasakan sesuatu penghakiman atau perintah sedemikian sebagaimana yang tersebut didalamnya.

2(1) Tertakluk kepada peruntukan-peruntukan kaedah-kaedah ini sesuatu penghakiman atau perintah bagi pemberian pemilikan harta tak alih bolehlah dikuatkuasakan melalui satu atau lebih daripada cara-cara yang berikut, iaitu -

- (a) perintah pemilikan dalam Borang 25;
- (b) dalam hal di mana kaedah 4 terpakai suatu perintah pengkomitan.

(2) Suatu perintah pemilikan bagi menguatkuasakan sesuatu penghakiman atau perintah bagi pemberian pemilikan mana-mana harta tak alih tidak boleh dikeluarkan tanpa kebenaran Mahkamah.

(3) Kebenaran sedemikian tidak boleh diberikan melainkan jika telah ditunjukkan bahawa tiap-tiap orang yang mempunyai milikan sebenar akan keseluruhan atau mana-mana bahagian harta tak alih itu

telah menerima notis prosiding itu sebagaimana yang didapati mencukupi oleh Mahkamah untuk membolehkannya memohon kepada Mahkamah untuk mendapatkan apa-apa relif yang dia mungkin berhak mendapatnya,

(4) Tertakluk kepada peruntukan-peruntukan kaedah-kaedah ini, sesuatu penghakiman atau perintah bagi menghantarserah apa-apa harta alih yang tidak memberi alternatif kepada seseorang yang terhadapnya penghakiman itu diberi atau perintah itu dibuat bagi membar nilai tertaksir harta itu bolehlah dikuatkuasakan melalui satu atau lebih daripada cara-cara yang berikut, iaitu:

- (a) perintah penghantarserahan untuk mendapatkan kembali harta itu atau nilai tertaksirnya;
- (b) kebenaran Mahkamah, perintah penghantarserahan spesifik;
- (c) dalam hal di mana kaedah 4 terpakai, suatu perintah pengkomitan.

(3) Sesuatu perintah penghantarserahan spesifik, dan sesuatu perintah penghantarserahan untuk mendapatkan kembali apa-apa harta alih atau nilai tertaksirnya, boleh dimasukkan peruntukan

bagi penguatkuasaan pembayaran apa-apa wang yang dihakimkan atau diperitahkan supaya dibayar oleh penghakiman atau perintah yang hendaklah dikuatkuasakan oleh perintah itu.

(4) Sesuatu penghakiman atau perintah bagi pembayaran nilai tertaksir apa-apa harta alih bolehlah dikuatkuasakan melalui cara yang sama seperti mana-mana penghakiman atau perintah lain bagi pembayaran wang.

(5) Sesuatu perintah penghantarserahan mestilah dibuat dalam Borang 26.

4(1) Jika:

(a) seseorang yang dikehendaki oleh sesuatu penghakiman atau perintah supaya melakukan sesuatu perbuatan dalam masa yang dinyatakan dalam penghakiman atau perintah itu enggan atau abai melakukannya dalam masa itu atau, mengikut mana-mana yang berkenaan, dalam masa yang dilanjutkan atau dipendekkan atas budibicara Mahkamah; atau

(b) seseorang mengingkari sesuatu penghakiman atau perintah yang menghendakinya supaya menahan diri daripada melakukan sesuatu perbuatan,

maka, tertakluk kepada peruntukan-peruntukan kaedah-kaedah ini, penghakiman atau perintah itu bolehlah dikuatkuasakan melalui cara-cara yang berikut iaitu:

(i) dengan kebenaran Mahkamah, suatu perintah pengkomitan; atau

(ii) jika orang itu ialah suatu pertubuhan perbadanan, dengan kebenaran Mahkamah, suatu perintah pengkomitan terhadap mana-mana pengarah atau pegawai lain pertubuhan itu.

(2) Jika sesuatu penghakiman atau perintah menghendaki seseorang melakukan sesuatu perbuatan dalam masa yang dinyatakan di dalamnya dan suatu perintah dibuat kemudiannya di bawah kaedah 5 yang menghendaki perbuatan itu dilakukan dalam sesuatu masa yang lain, maka sebutan-sebutan dalam subkaedah (1) kaedah ini mengenai sesuatu penghakiman atau perintah hendaklah ditafsirkan sebagi sebutan-sebutan mengenai perintah yang dibuat di bawah kaedah 5.

(3) Jika di bawah apa-apa penghakiman atau perintah yang menghendaki penghantarserahan apa-apa harta alih, orang yang boleh dikenakan pelaksanaan mempunyai alternatif untuk membayar nilai tertaksir harta itu, maka penghakiman atau perintah itu tidaklah boleh dikuatkuasakan melalui perintah pengkomitan di bawah subkaedah (1), tetapi Mahkamah boleh, atas permohonan orang yang berhak menguatkuasakan penghakiman atau perintah itu, membuat suatu perintah yang menghendaki orang yang mula-mula disebut itu menghantarserahkan harta itu kepada pemohon dalam masa yang dinyatakan dalam perintah itu, dan perintah itu bolehlah dikuatkuasakan sedemikian.

5(1) Walaupun sesuatu penghakiman atau perintah yang menghendaki seseorang melakukan sesuatu perbuatan menyatakan masa yang dalamnya perbuatan itu hendaklah dilakukan, Mahkamah hendaklah,

mempunyai kuasa membuat suatu perintah yang menghendaki perbuatan itu dilakukan dalam suatu masa yang lain, iaitu suatu masa selepas penyampaian perintah itu, atau suatu masa lain, sebagaimana yang dinyatakan di dalamnya.

(2) Walau apa pun yang diperuntukkan dalam Aturan 20, sesuatu penghakiman atau perintah yang menghendaki seseorang melakukan sesuatu perbuatan tidak menyatakan masa yang dalamnya perbuatan itu hendaklah dilakukan. Mahkamah hendaklah mempunyai kuasa kemudiannya untuk membuat suatu perintah menghendaki perbuatan itu dilakukan dalam suatu masa selepas penyampaian perintah itu, atau suatu masa lain, sebagaimana yang dinyatakan di dalamnya.

(3) Sesuatu permohonan minta suatu perintah di bawah kaedah ini mestilah dibuat melalui notis dan notis itu mestilah, walau apa pun apa-apa jua dalam Aturan 6, disampaikan kepada orang yang dikehendaki melakukan perbuatan yang berkenaan.

6(1) Dalam kaedah tidaklah boleh dikuatkuasakan di bawah kaedah 4 melainkan jika -

(a) suatu salinan perintah itu telah disampaikan ke diri orang yang dikehendaki melakukan atau menahan diri daripada melakukan perbuatan yang berkenaan; dan

(b) dalam hal suatu perintah yang menghendaki seseorang melakukan sesuatu perbuatan, salinan itu telah disampaikan sedemikian sebelum habisnya masa yang dia dikehendaki melakukan perbuatan itu.

(3) Suatu perintah yang menghendaki sesuatu pertubuhan perbadanan melakukan atau menahan diri daripada melakukan sesuatu perbuatan tidaklah boleh dikuatkuasakan sebagaimana yang tersebut dalam kaedah 4(1) (ii) melainkan jika -

(a) suatu salinan perintah itu telah juga disampaikan ke diri pegawai yang terhadapnya suatu pengkomitan diminta; dan

(b) dalam hal suatu perintah yang menghendaki pertubuhan perbadanan itu melakukan sesuatu perbuatan, salinan itu telah disampaikan sedemikian sebelum habisnya masa yang pertubuhan itu dikehendaki melakukan perbuatan itu.

(4) Maka mestilah diindorskan pada salinan sesuatu perintah yang disampaikan di bawah kaedah ini suatu notis dalam Borang 27 yang memberitahu orang yang kepadanya salinan itu disampaikan :

(a) dalam hal penyampaian di bawah subkaedah (2), jika dia abai mematuhi perintah itu dalam masa yang dinyatakan di dalamnya, atau, jika perintah itu adalah untuk menahan diri daripada melakukan sesuatu perbuatan, bahawa jika dia mengingkari perintah itu, maka dia boleh dikenakan proses pelaksanaan bagi memaksanya mematuhi perintah itu; dan

(b) dalam hal penyampaian di bawah subkaedah (2), jika pertubuhan perbadanan itu abai mematuhi perintah itu dalam masa yang dinyatakan sedemikian atau, jika perintah itu adalah untuk menahan diri daripada melakukan sesuatu perbuatan, bahawa jika pertubuhan perbadanan itu mengingkari perintah itu, maka dia boleh dikenakan proses pelaksanaan bagi memaksanya pertubuhan itu mematuhi perintah itu.

(5) Bersama salinan suatu perintah yang dikehendaki disampaikan di bawah kaedah ini yang merupakan suatu perintah menghendaki seseorang melakukan sesuatu perbuatan, mestilah juga disampaikan suatu salinan man-mana perintah yang dibuat yang dilanjutkan atau memendekkan masa bagi melakukan perbuatan itu dan, jika perintah yang disebut mula-mula itu telah dibuat di bawah kaedah 4(3) atau 5 Autran ini, suatu salinan perintah terdahulu yang menghendaki perbuatan itu dilakukan.

(6) Sesuatu perintah yang menghendaki seseorang menahan diri daripada melakukan sesuatu perbuatan bolehlah dikuatkuasakan di bawah kaedah 4 walaupun penyampaian salinan perintah itu telah tidak dilaksanakan mengikut kaedah ini jika Mahkamah berpuas hati bahawa, sementara menanti penyampaian sedemikian, orang yang terhadapnya atau yang terhadap hartanya perintah itu hendak dikuatkuasakan telah mendapat tahu mengenainya sama ada -

(a) dengan kehadirannya apabila perintah itu dibuat; atau

(b) dengan diberitahu akan terma-terma perintah itu, sama ada melalui telefon, telegram atau selainnya.

(7) Tanpa menjejaskan kuasa-kuasanya di bawah Aturan 6, Mahkamah boleh mengecualikan penyampaian salinan sesuatu perintah di bawah kaedah ini jika difikirkannya adil berbuat demikian.

7(1) Mana-mana orang, yang bukan suatu pihak dalam sesuatu kausa atau perkara, yang mendapat apa-apa perintah atau yang bagi faedahnya apa-apa perintah dibuat, adalah berhak menguatkuasakan pematuhan kepada perintah itu melalui proses yang sama seolah-olah dia adalah suatu pihak.

(2) Mana-mana orang, yang bukan suatu pihak dalam sesuatu kausa atau perkara, yang terhadapnya pematuhan kepada mana-mana penghakiman atau perintah boleh dikuatkuasakan, boleh dikenakan proses yang sama bagi menguatkuasakan pematuhan kepada penghakiman atau perintah itu seolah-olah dia adalah suatu pihak.

8. Sesuatu pihak, yang berhak di bawah mana-mana penghakiman atau perintah kepada apa-apa relif tertakluk kepada pemenuhan apa-apa syarat, yang gagal memenuhi syarat itu adalah disifatkan telah meninggalkan faedah penghakiman atau perintah itu, dan, melainkan jika diarahkan selainnya oleh Mahkamah, mana-mana orang lain yang berkepentingan boleh mengambil apa-apa prosiding sama ada yang dibenarkan oleh penghakiman atau perintah itu atau yang mungkin diambil jika penghakiman atau perintah itu telah tidak diberikan atau dibuat.

9. Sesuatu pihak yang terhadapnya suatu penghakiman telah diberikan atau suatu perintah dibuat boleh memohon kepada Mahkamah untuk mendapatkan penggantungan pelaksanaan penghakiman atau perintah itu atau relif lain atas alasan perkara-perkara

yang telah berlaku semenjak tarikh penghakiman atau perintah itu dan Mahkamah boleh melalui perintah memberikan relif itu, atas apa-apa terma, sebagaimana yang difikirkannya patut.

Aturan 22

2(1) Tiap-tiap orang yang diarahkan oleh mana-mana penghakim untuk melakukan apa-apa tindakan hendaklah mematuhiinya tan desakan, dan adalah tidak perlu untuk menyampaikan kepada hukuman itu atau apa-apa notis mengenainya kecuali seperti

diperuntukkan oleh Aturan 20 kaedah 6(3) dan Aturan 21 kaedah

(2) Penghutang penghakim hendaklah dari semasa ke semasa memberitahu kepada Mahkamah alamat tempat tinggalnya yang terakhir.

3(1) Perintah pelaksanaan tidak boleh dikeluarkan tanpa kebenaran Mahkamah -

(a) jika penghakiman itu adalah tertakluk kepada apa-apa syarat;

(b) pada bila-bila masa lebih daripada 6 tahun daripada tarikh penghakiman itu dibuat;

(c) jika apa-apa perubahan telah berlaku oleh sebab kematian serahak atau sebaliknya kepada orang yang berha menguatkuasakan atau bertanggung di bawah penghakima itu;

- (d) jika pemiutang penghakiman ingin menguatkuasakan penghakiman itu terhadap mana-mana orang selain dari penghutang penghakiman yang dinamakan di dalam penghakiman itu;
- (e) jika perintah pengkomitan masih berkuatkuasa;
- (f) kecuali seperti diperuntukkan dalam Aturan 20 kaedah 5, jika sesuatu perintah untuk bayaran secara ansuran masih berkuatkuasa; atau
- (g) jika pelaksanaan telah digantung oleh Mahkamah.

(2) Sesuatu permohonan untuk mendapat kebenaran pelaksanaan boleh dibuat secara ex parte tetapi Mahkamah boleh memerintahkan penyampaian ke atas mana-mana pihak atau orang berkenaan.

4. Tertakluk kepada kaedah 3 pemiutang penghakiman boleh mengemukakan kepada Pendaftar suatu permintaan untuk perintah pelaksanaan dalam Borang 28 dan Pendaftar, jika tidak ternyata olehnya kenapa perintah pelaksanaan tidak patut dikeluarkan, hendaklah meluluskannya dengan menandatangani dan memeteraikan perintah dalam Borang yang sama dalam dua salinan, satu salinan difailkan dan yang satu lagi diserahkan kepada bailif.

5. Semua perbelanjaan dan kos Peguam Syarie berhubung dengan pelaksanaan hendaklah dikenakan sebagai tambahan kepada hutang penghakiman.

6. Seorang penghutang penghakiman yang telah menjelaskan suatu penghakiman hendaklah berhak atas permohonannya atau jika secara persetujuan tanpa permohonan rasmi, mendapatkan penjelasannya itu dicatatkan di dalam fail dan buku Daftar Tindakan Mal. Jika pemiutang penghakiman enggan memberi persetujuan tentang catatan tersebut, Mahkamah boleh, jika ia mendapat bahawa penghakiman itu telah dijelaskan, memerintahkannya supaya membayar kos permohonan itu.

7(1) Suatu perintah pelaksanaan boleh mengarahkan bailif -

- (a) mendapatkan balik apa-apa jumlah wang yang kena dikembalikan dengan cara penyitaan dan menjual harta alih penghutang penghakiman itu; atau
  - (b) menahan harta alih kepunyaan penghutang penghakiman yang berada dalam milikan atau kawalan pihak ketiga, selepas ini dipanggil garnishee, atau hutang yang perlu dibayar oleh garnishee kepada penghutang penghakiman; atau
  - (c) menghantarserah kepada pemiutang penghakiman mana-mana barang yang diperintahkan supaya diserahkan oleh penghutang penghakiman kepada pemiutang penghakiman; atau
  - (d) menahan pendapatan penghutang penghakiman, tertakluk kepada peruntukan mana-mana undang-undang bertulis yang sedang berkuatkuasa;
- atau membuat mana-mana dua atau lebih tindakan tersebut.

(2) Tiap-tiap perintah pelaksanaan hendaklah menyatakan cara mana dari yang tersebut di atas yang ia mahu jelaskan dan boleh menentukan mana-mana harta yang berkenaan.

(3) Suatu perintah pelaksanaan lanjutan boleh dikeluarkan atas permohonan mana-mana pemiutang penghakiman jika ia adalah mengenai harta lain atau pelaksanaan secara yang lain dari yang telah disebutkan dalam perintah pelaksanaan yang sedang berkuatkuasa.

Detail mengenai

(a) pelaksanaan melalui penyitaan dan penjualan di beri di

Aturan 22 Kaedah 8;

(b) pelaksanaan melalui penyitaan dan menghantararserah di

Aturan 22 Kaedah 12-27

(d) pelaksanaan melalui Pengkomitan di Aturan 22 Kaedah 28 - 29

Penggantungan Pelaksanaan

Mahkamah boleh atas sebab-sebab yang mencukupi menggantungkan mana-mana perintah pelaksanaan pada mana-mana peringkat dan boleh mengenakan syarat-syarat mengenai pembayaran ke dalam Mahkamah, cagaran atau selainnya sepertimana yang difikirkan patut, dan boleh selepas itu memerintah supaya mana-mana harta yang disita atau ditahan dilepaskan, atau mana-mana orang yang telah dikomitkan dibebaskan.

Didalam kes Hajjah Amin bt Kassim lwn Haji Abdul Rashid (Seremban Saman Permula No. 24-345-1992), plaintiff telah mendapat perintah dari Mahkamah Kadi Daerah Jelebu dan Mahkamah Kadi Besar Negeri Sembilan seperti berikut -

(i) Nafkah Eddah sebanyak RM300/-

- (ii) Penyerahan tanah EMR 352 Lot No. 495 dan No. 1929 Mukim Labu, Seremban
- (iii) Sewa rumah semasa eddah sebanyak RM450/-
- (iv) Mutaah dengan perkiraan RM1,000 sehari sepanjang tempoh perkahwinan sehingga bercerai iaitu dari 30 Mac 1979 sehingga 30 Oktober 1984 : 2,750 hari sebanyak RM2,750/-.

Mungkin perintah-perintah itu lambat dikuatkuasakan dan peguam bagi pihak plaintif telah meminta Mahkamah Tinggi Sivil menguatkuasakan empat perintah itu kerana dikatakan bahawa Mahkamah Syariah tidak berupaya untuk menguatkuasakan sepenuhnya empat perintah itu oleh sebab berikut -

- (1) kekurangan prosedur
- (2) kekurangan badan penguatkuasa dan
- (3) Kuasa yang terdapat di bawah Enakmen Pentadbiran Hakim Syarak (Negeri Sembilan) 1991 adalah terhad.

Mahkamah Tinggi Sivil telah menolak permohonan itu dan menegaskan semua perintah itu boleh dikuatkuasa oleh Mahkamah Syariah dan hanya Mahkamah Syariah yang boleh menguatkuasakan perintah-perintah itu. Faiza Tamby Chik H. di dalam keputusannya berkata -

"(a) Permohonan untuk deklarasi bahawa Plaintiff mempunyai hak terhadap hakmilik dan kepentingan mengenai tanah EMR 352 Lot 495 dan Lot 1929 Mukim Labu tidak diperlukan, kerana perintah penyerahan tanah tersebut kepada Plaintiff yang dibuat oleh

Mahkamah Kadi Daerah Jelebu pada 31 Oktober 1986 adalah suatu perintah yang dibuat oleh Mahkamah yang mempunyai bidangkuasa kompeten dan adalah sah dan suatu hukuman mengikat ke atas pihak Defendan.

(b)(i) Mahkamah Syariah berkenaan boleh mengarahkan defendan menyempurnakan pindahmilik tanah tersebut jika ada permohonan sedemikian dibuat oleh siplaintif dan jikalau sidefendan engkar mematuhi arahan itu, maka Mahkamah tersebut boleh menguatkuasakan penghakiman tersebut dengan suatu perintah pengkomitan di bawah Aturan 21 Kaedah 4(1) Prosedur Mal 92. Mengenai wang sejumlah RM3,500/= itu pula boleh dikuatkuasakan menurut Aturan 21 Kaedah 1(1) Prosedur 92.

(b)(ii) Sekiranya Defendan gagal juga berbuat sedemikian maka Mahkamah Syariah boleh memerintahkan Pendaftar atau Pentadbir Tanah berkenaan melaksanakan perintah tersebut di bawah Seksyen 417(1) Kanun Tanah Negara sekiranya ada permohonan sedemikian dibuat oleh Plaintiff."

Seksyen 417(1) Kanun Tanah Negara berbunyi "Mahkamah atau Hakim boleh dengan perintah mengarahkan Pendaftar atau mana-mana Pentadbir Tanah untuk melakukan segala apa benda sepertimana yang perlu untuk memberi kuatkuasa kepada apa-apa hukuman atau perintah yang diberi atau dibuat dalam mana-mana perbicaraan berkaitan dengan mana-mana tanah dan ia hendaklah merupakan kewajipan Pendaftar atau Pentadbir Tanah untuk mematuhi perintah itu selepas itu". Akta Kanun Tanah Negara (Pindaan) 1992 (Akta

